

Республикэм исоциальнэ-экономикэ хэхъоныгъэ и/oфыгъохэм атегущылагъэх

Зэйлкэгүм Адыгэ Республика
ликом исоциальны-экономикэх хэхъоныгээ илофыгъохэм щате-
гущылагъэх.

«Адыгэ Республикаем ихэ-
хъонигъэкэ анахь мэхъанэ
зилэхэм ашыщых предприни-
мательствэм Іэпилэгъу етыгъэ-
нымрэ инвестициехэр нахьын-
бэу кызыфэгъэфедэгъэнхэмрэ»,
— кыбыуагъ Адыгэ Республи-
кам и Лышихъэ ишшэрыль-
хэр пэлэлье гъэнэфагъэкэ зы-
гъецаклэрэм.

Адыгейм щылпсөурэ цыфхэм яфедэхэм якъэухъумэн фэгъэ-
хыыгъэ зигъо йофыгъохэм язэ-
шлхын чанэу къызэрхэлажъэ-
рэм пае Федерациимкэ Си-
верским зэрэфэрэразэр Къумпыл
Мурат къылугъар.

**Адыгэ Республикаэм
и Лышъхээ
ипресс-къулыкъу**
Сурэтыр А. Гусевым тыри-
хын

Адыгэ Республикаем и Лышъхъэ ипшъэ-
рыльхэр Пэлъэ гъэнэфагъэкІэ зыгъэц-
кІэрэ КъумпЫл Мурат Москва зэкІом
ФедерациемкІэ Советым и Тхъаматэу
Валентина Матвиенкэм зэлукІэгъу ды-
ријагъ.

Зэдэгүүшүүлэгтүүм хэлэжьагь
Адыгейм ыццекийн парламентын
иапшьэрэ палатэ илтүүклюу, Фе-
дерациемкээ Советын и Ко-
митетэү регламентынрэ пар-
ламент тоошынны изэхээшн-
рэ афэгъязагьэм хэтэу Хью-
псэрыкъо Муратэ.

Адыгейм ирайонитумэ «Чрезвычайнэ ситуацием» ирежим атырахыжыгъ

Псыкъиуным къыздыхыгъэхэм ядэгъэзыжын-
кىЭ республикэм Йофхэр нахышы щыхъугъэх.
Кошхъэблэ, Джэджэ районхэм «Чрезвычайнэ ситу-
ацием» ирежим атырахыгъыгъ, ау ошЫЭ-дэмышиЭ
тхъамыкЫагъохэр къэхъунхэ зэрильэкЫиштхэм
джыри фэхъазырых.

Адыгейим и Лышьхъэ ишпъэ-
рьльхъэр пэлъэ гъэнэфагъэкэ
зыгъецкэлэрэ Къумпыл Мурат
зэрар зыхыгъэ муниципали-
тетхэм ялофхэм язынет ре-
нэу зыщегъэгуазэ, ошлэдэ-
мышэ тхъамыкягъом къызи-
хыгъэхэм ядэгъэзыжынкэ

Іофэу ашлэрэм, члэнагъэу ашыгъэр къызэрэрадзэрэм гъунэ алисүн.

альефы.

Шъугу къэтэгъэкыжбы: ош-хышхохэм apkъ къикыкэ Кош-хъэблэ районым ишагу 260-мэ, иунэ 11-мэ, лэжъэкүлэ гектар мини 4 фэдизмэ псыр ак!еогъягь, лъэрсрыкло лъэмиджитly зэшигъэкынгъягь.

Джэдже районымкэ щагу 36-мэ, уни 5-мэ, лэжье��уплэ гектар 754-мэ псыр къакіeo-гъягь. Пэшюрыгъэшъеу къызэррадзагъэмкэ, районым со-

мэ миллионы 105-рэ фэдиз чөнагьэу ышыгъ, ар нахь зыгъеунэфыщт комиссиехэм ялошишн пъагъакытат.

Шэуджэн районымкээ унэ 54-мэ, щагу 239-мэ, лэхъэкүлэгээ 2,9-мэ пысыр къаклэогъягъ. 2017-рэй ильясмын жъоныгъуаклэм и 30-м сыхаатыр 10-м ехъулэй унэе унитүмэ, фэтэрыйбэй зэхэт унитүмэ джыри пысыр арыкын жыгъягъялэп. Къуаджэу Хъакурынэхъаблэгээ фэтэрыйбэй зэхэт унищмэ, административ-

нэ унитүмэ, зы унэе унэм
электроэнергие ямылэу къэ-
нагь. Псэүпэл пстэуми псыр
алакхана хүүжныцаа

Непэ Красногвардейскэ районымкэ унхэми хатэхэми псы арытыжьэп, күутырэу Дэгужьилем дэсхэм электроэнергиер къалякхахээ хъужьын гээ. Лэжьэкүлпэ гектар мини 2 фэлизмэ зэрар ахыгь.

2 фэдээрийн зэрар ахьыг б.
Псым зэрар зэрихыг ёс
уп!эхэм джыдэдэм ясанитар-
эпидемиология зытет уигъэрэ-
зэнэү щыт.

Адыгейм ильэси 100-р игъэкІотыгъэу щыхагъэунэфыкІышт

**ЖъоныгъукІэм и 26-м, 2017-рэ ильэсүүм АР-м
культурэмкіэ и Министерствэ зигъю Йофыгъомкіэ
зэхээсүгъю шызэхашгъагь.**

Ар 2022-рэ ильээсүм Черкес (Адыгэ) автоном хэхур зызэхашаагээр ильэсн 100 зэрэхүүтүм фэгъэхыгагь ыкын мэфэкі ийним игъэхэвзырынкі юфын-охам шатгуцунлагчээ Зардагийн төслийн төхөн дээрээсээ хэсигбэр зэрищааг АР-ын культурэмкі иминистрэ иапэрэ гуадзэу Нафиса Васильевам.

Мэфэкыышхомкі юфтыхээзэ шхъяа! Эхэү зэшүуахыщхэм ялан джырэкіа күльтурэмкіэ

Министерствэм егъэхъазыры.
Мы ильэсүм кыищегъэжьагъэу
ажындаа. Ісф ашын дижет ал

Зэхэсэгтэй хэлэжьагаар ыкчи
кыншигүүштэй АР-ийн культу-
рэмжийн министрээр игуудээ
А. Шьеапцээвэр. Анахь аналэ-
зытырагдьэтэн фээ лээнхөтө-
хэр кынхигээшгүйгэх, ахэмжээ
гэзагдь АР-ийн ирайонхам ыкчи
муниципаль нэг гэгээнтэй зиээ
кынхигээхэм юф ашлэн зэрэфад-
ар кынхигээшгүйгэх.

Н. А. Васильевар къапышылты
Іоғышхомкэ 2018-м зэшо-
хыгъэн фэехэм къащуцугъ,
ашкэ 19убытыпэу ышыгъэр
политическэ партиеу «Единэ
Россиер» зыхэлжэхъягу мэ-
лыльфэгъум и 25-м, 2017-рэ
ильэсым къалэу Омскэ щы-
клогъэ форумэу «Культура —
национальный приоритет» зы-
фиорэмкэ зэфэхьысыжхэр
арых.

Захасыпъом илофшилапъакъ

унашьо ашыгы мэфэ 15-м кынклоц АР-м ирайонхэм ыкы икъалэхэм культурэмкэ яъэлорышилэхэм предложениехэмкэ тхыгэхэр афагъэхынхэ; мыш кыыхеубытэ культурэм иобъектхэр кэу шыгъэнхэр, гъэцэктэжьыгъэнхэр, капремонтхэр ыкыи культурнэ-массовэ тофтхъабзэхэр ашызэхэшгэйнхэр; ахэр зэкэ Черкес (Адыгэ) автоном хэкур зызэхашаагъэр ильэси 100 зэрэхьурэм ипэгъоц Республике планым тофтхъабзэхэм ахэгъэуцогъэнхэр.

АДЫГЕИМ ЩЫХЪУРЭ-ЩЫШІЭРЭР

ХЭБЗЭУХЬУМАКЮХЭМ КЪАТЫ

Цыфхэм аукалагъ, ялофыгъохэр зэхифыгъэх

Адыгэкаалэ щыпсэухэрэм яцЫф зэхахьэ Адыгэ Республикэм хэгъэгу клоцI IoфхэмкIэ и Министерствэ ишащэ ишшэрылхэр зыгъецкIэрэ БрантI Мурадин щыНагъ. Ioфтхъабзэм джащ фэдэу хэлэжъагъэх муниципальнэ образование «Адыгэкаалэ» иадминистраие ишащэ Хъатэгъу Налбай, Теуцожь район хыкүмым итхъаматэу Шумэн Байэт, мы муниципалитетым инароднэ депутатхэм я Совет итхъаматэу Шыхэсэ Юрэ, хэгъэгу клоцI IoфхэмкIэ отделэу «Адыгейский» зыфиорэм ишащэу Артур Григорян.

Министрэм ишшэрылхэрэм Ioфтхъабзэр къызэуихызэ, непэрэ мафэм ехъулIэу АР-м и МВД ыпашхъэ щыт пшъэрэль шхъаIхэм, гумэкыгъохэм къээрэугоицIэхэр ашигъэгъозагъэх. Анахь шхъаIэу зигугъу къышыгъэр тильтогухэм къатехуухэрэ хуугъэ-шагъэхэм япчагъэ зэрэбэр ары. Гъогурыкъоным ишапхъэхэр зымыгъецакIэхэрэм ыкIи ешъуагъэу рулым къэртыгъэхэрэм язэ-къуакэ обществэм осэ гъэнэфагъе фишиын, ахэр ыумысынхэ зэрэфаар ипсалэе къышыгъэшыгъ.

2017-рэ ильэсыр къызихьа-

гъэм къышыублагъэу Адыгэкаалэ итгогухэм хуугъэ-шагъи 2 къатехуухьагъ. Ахэм зы нэ-

бгырэ ахэкодагъ, зы нэбгырэм шьобжхэр тещагъэхэ хуугъэ. Автотранспортыр зэрафэнэмкIэ фитыныгъэу яэр водитель 79-мэ алахыгъ. ыпекIэ пшъэдэ-къижъэу арагъэхыгъэр къырамыдзэу ешъуагъэу машинэм ируль къэртыгъэхъэгъ нэбгырэ 46-мэ уголовнэ Ioфхэр къа-фызэуахыгъэх.

Джащ фэдэу Интернетым иамалхэр къызфагъэфедэзэ цыфхэр зыгъэпцIэхэрэ бзэджашIхэм ягугуу зэхахъэм къышашыгъ. Муниципальнэ образование ишащэ къызэриуагъэмкIэ, хэбзэухъумакюхэм ямызакьюу, общест-

имээзитфэу пыкыгъэм мыш фэдэ бзэджэшIгъэ пчагъэ зэрахагъэу къалэм щагъэу-нэфыгъ.

Хэбзэнчъэу шъон пытэхэр ыкIи наркотикхэр зыщхэрэм ялофыгъуу къээрэугоицIэхэр тегущыагъэх. БрантI Мурадинэ къызэриуагъэмкIэ, хэбзэухъумакюхэм ямызакьюу, общест-

вэри мы бзэджэшIагъэхэм апэшүеклон фае.

УФ-м хэгъэгу клоцI IoфхэмкIэ и Министерствэ иотделэу «Адыгейский» зыфиорэм имежмуниципальнэ отдел ишащэу Артур Григорянэр гъогурыкъоныр щынгъончъэнэмкIэ Къэралыгъо автоинспекцием ичыпIэ подразделение ишащэу Геннадий Бардюгэрэ ялофшэн епхыгъэ зэфхэхысъяхъэр къашыгъэх, пшъэрэль шхъаIхэр къагъэнэфагъэх.

Адыгэкаалэ щыпсэухэрэм зыгъэгумэкIхэрэ упчIэхэр БрантI Мурадинэ фагъэзэн амал ялагъ. Ахэм зэкэми пащэм джэуапхэр къаритыгъэх, Ioфыгъо зырызхэр зэхэфыгъэ зэрэхуухэрэм ежь ышъхъэгъэ зэральыр пльэштыр цыфхэм къариуагъ.

АР-м хэгъэгу клоцI IoфхэмкIэ и Министерствэ ипресс-куулыкъу.

ІэнэтIакэм Iухъагъ

УФ-м социальнэ ухьумэнэмкIэ и Фонд итхъаматэу Андрей Кигим иунашьокIэ УФ-м социальнэ ухьумэнэмкIэ и Фонд Адыгэ РеспубликэмкIэ и Къутамэ ишащэ игуадзэу агъэнэфагъ Шатыкъо Аслын Ибрахимэ ыкъор. Шольыр къутамэм ишащэу Натхъо Разиет ар IoфышIхэм нэ-Іуасэ афишыгъ.

Шуугу къэдгъэкIыжын, Платыкъо Аслын АР-м и Лышьхъэ иупчIэжэгъухэмрэ иэпэйгъухэмрэ я Къулыкъу ишащэу, АР-м и Лышьхъэ, АР-м и Лышьхъэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрации яэпэйгъо щытыгъ.

Шэуджэн районым иткъуаджэу Пыжжэхъаблэ Аслын къышыгъэхъугъ, АКъУ-р къызеухым ыуж КъТРК-у «Адыгэим» редакторэу, къэтинхэр зе-зыщэу, информационнэ къэтинхэм яшащэ игуадзэу, адыгабзэкэ къыдэкIырэ информационнэ къэтинхэмкIэ отделым ишащэу, нэужым телевидениемкIэ ыкIи радиом-кIэ къыдэкIыщтыгъэ информационнэ къэтинхэм яредактор шхъаIэу, къулыкъум ишащэ игуадзэу IoфышIагъ, республике гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредактор шхъа-

шагъ.

Іэу, лъэпкъ IoфхэмкIэ, тильэпкъэгъухэм адьырээ зэпхынгъэхэмкIэ ыкIи къэбарлыгъээлэс амалхэмкIэ АР-м и Комитет и Тхъаматэу, ныбжыкъэ IoфхэмкIэ Комитетым и Тхъаматэу щытыгъ.

Платыкъо Аслын АР-м изаслуженэ журналист, «Адыгэим и Щытхъузехъ» зыфиорэ цэллапIэр къыфагъэшшошагъ.

Яфэшъошэ Щытхъу Къалэжъыгъ

Къэралыгъо Думэм физичесэ культу-рэмкIэ, спортымкIэ, туризмэмкIэ ыкIи ныбжыкъэхэм ялофхэмкIэ и Комитет хэ-тэу Хъасанэкъо Мурат Урысые ныбжы-кIэ общественнэ организаиеу «Урысые студент отрядхэр» зыфиорэм и Адыгэ шольыр къутамэм и ГъэйорышапIэ и Тхъаматэу Ярослав Борсук зэлукIэгъу ды-риагъ.

Урысые ныбжыкъэ об-щественнэ организаиеу «Урысые студент отряд-хэр» хэгъэгум иныбжы-кIэ организаие анахь инэу щыт. Урысыем ишьол-лыр 72-мэ ашыпсэурэ нэбгырэ мин 240-м ехъу-м пэлэль гъэнэфагъэкIэ Ioфшэн ашт къафегъоты. 2006-рэ ильэсэм къыше-гъэжъагъэу, Адыгэ къэ-ралыгъо университеир льласэ фэхъуугъэу, Адыгэ Республиком студент движ-нинер щызэхэщагъэ хуугъэ, 2015-рэ ильэ-сэм ылээ нахь пытэу ар тауцаагъ ыкIи Адыгэ-им иапшэрэ, игурыт профессиональнэ еджэ-пIэ постэуми ялтыко

350-м ехъу ашт къыхе-убытэ.

Адыгэим итхъаматэ дыриэгъэ зэлукIэгъум ильэхъан республикэмкIэ анахь мэхъанэ зиэ пэс-уальхэм яшын гъэмэ-фэ гъэпсэфыгъо уахтэм тапэки студентхэр къы-хэгъэлжээгъэнхэм епхы-гъэ Ioфыгъом извшохын анаэ зытырагъэтыгъэр.

— Общественнэ орга-низациеу о пэщэнэгъэ зыдзепхъэрэм хэтхэр гъэхъагъэ хэлъэу Ioфхэ-бээ зэфэшхъафхэм ах-лэжъагъэх, гушыIэм пae, къалэу Волгодонскэ ща-гъэлсыгъэ яплэнэрэ энер-гоблокым ишын, Амур-скэ хэкум икосмодромэу

Восточнэм епхыгъэ псэ-ольэшI Ioфшэнхэр ыкIэм фэкIонхэм ялахь хашы-хъагъ, псэольшэшын Ioфым ыльянхъокъоли льтэнхыгъэ къалэжъыгъ. Ахэр къы-дээстыгъээ ыкIи Адыгэ Республикэм ишащэхэм ныбжыкъэхэм политикэм льэшшу анаэ зэрэтира-гъэтырэм сыйкыпкыры-кызэ таубытагъэ хэлъэу къэслон слъэкыщт непэ-ре зэлукIэгъум къыщы-тээтигъэ Ioфыгъор гъэ-хъагъэ хэлъэу ухыгъэ зэрэхуущтыр, — къыуагъ депутатын.

Хъасанэкъо Мурат зэ-lyukIэгъум ыкIэм Ярослав

Борсук Рээзэнхэрэ тхыль-ритыгъ ныбжыкъэхэм Ioфадшэгъэнхэм общественэ Ioфхэбзэхэм чан-нэ зэрэхэлжъэрэм ишы-хъатэу.

Къэлэу къэлпон хъумэ, зэлукIэгъур дэгъоу къуагъэ, ныбжыкъэхэмкIэ мэхъа-нэ зиэ Ioфыгъохэм язэ-шохын тапэки анаэ зэрэтира-гъэтын фаер ха-гъэунэфыкъыгъ.

Къандор Аизор.
Урысые Федерацием ФедерацIи и Совет и Къэралыгъо Думэ идепутат иэпэйгъу.

Таарикъ лъэшшу ыгу хэкIэу макъэ къе-гъэу унагъом ышъхъэу Шъалихъэ ыкъоу Аслын идунаи зэрхъожыгъэмкIэ.

Алахым джэнэт къызэритыщхэм ашыщ хъунэу Аслын тыфэлъало.

Таарикъхэм ялакъу.

Нахынжъмэ ягупшысэхэр

Урысые хэгээгүм Президентэй илээжтэй ихэдзын сидигүүи анахь тоошишкоо цыифхэр зыгээгүмэйрэмэ аащыц. Зичээзыу хэдээгийн 2018-рэ ильэсүм гээтхалэм ишшиклизым төфеэ. Ар джыри чыжьеу кытшэхьюми, непэлээ тоошигын цыифхэр ыгээгүмэйхэу, ригушынхэурагъяа, Интернетын исайт зэмьлээжыгьохэми гупшысэ зэфэшьхяафхэр къарэхьэх. Хэгээгүм пащэ фэхүн зыльээкынхэмэ ацэхэр кыралох, ахэм льэккэу, амалэу ялхами ягугыу къашы. Зэрагьапшэх. Хэдзын маффэр зэкхахьащтэу, щымынхэнэу зылохэрэри къахэкых. Партие зэфэшьхяафхэмий, об ѿцственэ движенихэмий, ежихэмий ялацшэмэ афаакуудыизэ, зэнэхкъокъухэу кырагъяа. Ар дээл! Дэгүү! Ары зэрэштын фаари. Ау аш ыпкъ къицкэу, мы аужыре ильэсхэм хэгээгүр къиньгьохэу зэутакын

тэхэр лоубытып! ашыкхээ, илофшлаки аумысэу, мыхъунхэри, емыкхүхэри непэ хэгэгушком пащуу илэм ралыалхээхуу кыярагъажьаг. Мэктэ-мактэу узыре чып! тэхэр къагъотых, зэрало хабзэу, ахэм щигъур къатыратакъоз, цыф жыгульэмэ ягупшиксэхэр зэблахъунхэу фежьагъэх. Аш фэдэ цыфхэри, общественне зэхэщаагъэхэри Адыгэ Республикаами щылхэхь угъяэх. Урсыые хэгъэгум иполитическэ партиемэ якутамэхэу Адыгэ Республикаэм щиззэхашаагъэхэми а юф пхэнджыр ляагъекуатэ. Шылыкъэр зы, совет хабзэр цыф къызэрсыкком зэрэфегум экынштыгъеу, аш ишылжекле-псэукле хэбээ юфуу гэпсыгъеу гүунэ зэрэлжифыштыгъэр щылхээп. Хэбзакъэр зытхээгъэ гьогур фэшхъяаф. Хэгъэгум мылькоу къылжакхээрэмрэ ежь илэжжаклэрэ ялтыгъеу цыф къызэрсыкком ишылжекле

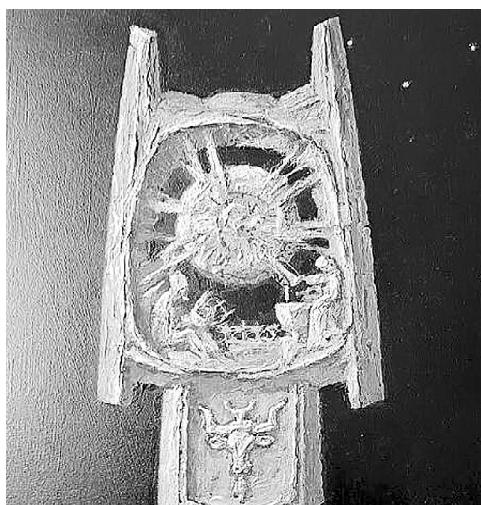
Ілкі-псэукэ гъэпсыгъэ мэхъу. А гъогур нахь зэгъэфагъэ шынгъенным, цыфыр инеущирэ мафэ темыщынхъяу псэуным пащэхэр дэлажъэх, амалмэ алъехъух.

Адыгэ Республикаем инахъижхэм я Совет и Президиум мы йоффыгъом хэппльяагь, епльыкіэу илэри таубытагъяу къыриотыкыгъ. Хэбзэ зэблэхъунэу блэкыгъяа ллешэгъум хэгъэгум щыкыуагъэм непэ пащэу тиэрхэлэжъяа Ѣцтэл. Ар емыклоу фэппъэтэгъунри тефэрэп. Хэгъэгур зэхэзийжын нэссыгъяа зыгээклиэзильхьи зыпкэ изгъэуцжын гъэмэ ашыщ Путиныр. Тыгу къэдгэйжын, соозыр зынзэхэзийжын, хэгъэгум ичыгээлээ зэфэшхъяафхэм: Грузиим, Абхазыим, Чечэним, Кыбылэ Осетиим, Нагорнэ Карабах, Таджикистан, нэмыхэми къарытэджэгъэ зэмызэгъынгъэхэм язвэшхъын зыпшэе ифагъэр

Путиныр ары. Непи ахэр ухын тъэ юфхэу щытхэп. Непэ хэгье гушхом къинигьоу къыфэтэджыгъэр зэкіэ, іекыб къэра лыгьомэ перьюохьоу къыфау гупшысыгъехэри зэрахэтхэу союзэу зэхэзэйжыгъэм къыдэклуагъех. Ахэри зэшомыхын юфхэу щытхэп, ау аши охь тэ гъэнэфагъэ ишыклагь. Ашдааклоу хэгъэгум ишынэгъончьягыи, имылкуу къэклюапли емылыххэу зыкъябгъээтыным удэллэжъэн фае. Ащ къыхэклэу непэ хэгъэгушхом пащэу илэр зэблэпхууным шуагъэ къыхынэу тлъитэрэп. Аужырэ ильэсхэм Урысыеем изытет инэу зыкынэтигь, зэрыкlore гьогурии зэклурэ лъэгаплэри къэльэгъуагъех. Ащ хахьо илэу лъызыгъэктэн зылъэкыыштыр а пстэуми ашыгъозэ Путиныр ары. Шыыпкээ, ащ зыкынгъэльэгъоцта, зыкымыгъэльэгъоцта? Зыими ышлэрэп, ежьими

зи къылъуагъэп. Ау зэклеми дэгъо тэшлэ Путинир ихэгъэгу зэрэфшьынкъэр, аш инеуущирэ мафэ зэригъэгумэкъырэр! Президентэу хадзы зэхьум къылъуагъэхэмрэ гухэлъеу илагъэхэмрэ зэблихъугъэхэу щитэп, игъо къесмэ, зыхаригъэдзынэу къызэриуцщым тицыхъэ тель. Урысые хэгъэгур зыгъэлтраплэу, аш ыпэ ильым ыгъэгумэкъэу, цыфмэ ящилекъэ-псэуклэ нахьышум фэзыщэнэу зигухэльхэм акуячлэ зэрагъэууныш, а гухэль шыхваалм фэлжэхэнхэ фаеу тэлтытэ. Тиреспубликэ щыпсэурэ цыфхэми, партиеу, общественнэ движениеу илхэмни гупшицыэ пхэнджхэм дамыхынхэу ташэгугъы! Мышклэ тиреспубликэ Урысые Хэгъэгум ишьолтырхэм щысэ афхэхүнэу, гупшисыэрэ акылпрэ тхэлъэу, тызэгурьлоу, зедгэштэныгъэ тазыфагу ильянэу тэгүгье!

**Адыгэ Республикаэм ина-
хъыжъхэм я Совет
и Тхъаматэу
Гъукэлл Нурбый.**

Къудаикъо Алый къызэриуагъэмкіэ, фэе пстэури проектым изэхэгъэуон къыхэлэжъэн ыльэкыышт ыкыи ахэм ягу.

Саугъэт фашынэу рахъухъэ

Адыгэ къуаэм саугъэт фагъэуцуунэу журналистэу Къудаикъо Алый ыгу къэкыгъ, ащ къыдыригъэштагъ архитекторэу Бырсыр Абдулахъ.

къэкІхэмрэ яэскизхэмрэ Адыгэ къэралыгъо телерадиокомпанием рахвы лІэнхэ фае.

— Сауѓетым иѓэлсүн башшагъе сыгу зилтыхгъэр, общественностьюм, хабзэм илїыклохэм ащ джы къыдырагъештагъ. Ар зыщытшын тъэкыщт чыпіләхэр къэзыгъэнафхэрэри, сауѓетыр зыфедэцтыр къэзылохэрэри къахэкъых. Сэ зэрэслэв тэрэмкіэ, ар зэрэльэпкь шхыныгъом имызакъью, Адыгейим итамыгъэу, ибрендэу зэрэцтыр къыхгэгъещигъэн фае.

— Къылуагъ Къудаикъо Алый.

— Адыгэ къуаер республикэм ибрендэу щыт. Къэралыгъуабэмэ ашц шуад гъэу пылтыр, илешүгъэ зэлташшэ, Адыгэ геир зыдэштыр амьшшэми, адыгэ къуаер эм идэгтүгъэ ашшэ. Туристэу къытрафа клохэрэм апэ адыгэ къуаер ашхыным пылтых. Арышь, ахэр къуаджэхэм тщэнхэм, къоеиыхынным фэлазэхэм аудгъэкэнхэм, ар зэрипхыштыр, шъэфэу хэльхэр къафалотэнхэм тыпиль. Джааш фэдэу адыгэ къуааем фэгъэхыгъэ фестиваляр илъэс къэс зэхэтэшэ. Адыгейим щэр къыдэшыгъякыхэрэм ыкыи ашхэшил

Кыргыз гъомылапхъээр къезыштыхэрэм яассоицание зэхажэнэу агъенафэ. Аш ишыуагъэкі «Сыр Адыгейский» зыфиоре товарнэ тамыгъэр къеухумагъэ хүщүт ыкыдама къыдағыжырые продукцием идэгүүгъэ лыыпльэштыых, — къыуагъ АР-м зеконымрэ зыгъэпсэфынПәхэмэркі и Комитет ишаңау Къадашчылар Инвер

Комитет илаштуу Кыргызстандын Инер.
Адыгэ къуаер промышленнэ производствам халъэхъанэу зыгу къэкыгъэр Адыгэ ѩе комбинатым ипэштагъэу Хэшк Мэддин. 1968-рэ ильясым Хъакурынэхъэблэ ѩе заводым ар аперэу къышыдагъэкыгъяа. 2012-рэ ильясым къыштегъежъагъэу Адыгейим ильяс къес къое тонн мини 10-м ехъу къышашы 2016-рэ ильясым тонн мин 11,5-рэ къыдагъэкыгъ.

(Тикорр.).

КЪЭБАРЫШУХЭР

Къэбзэныгъэм лъэплъэх

Б. Киркороври къырятъэблагъэ

Экологием и Ильэс оклофэкіэ ағъәцекләнәү аштәгъэ проектхәм аышыщ Урыйсые Народнә фронтым ыгъәхъазырыгъезу «Генеральная уборка» зыфиорэр. Общественнә организацием икүтамәү Адыгейим щыләри а Йоғыгъом чанәү хөдажы.

Проектым иғъецэкін мәзаер арызырағъезжайып. Народнэ фронтым хэтхэм кызыэралуагъэмкі, янитерактивнэ картэ чының 19-мэ пыздазафхэр ашыратекүтгүхэу, хэккыр щызэхаугъоягъэу щыхагъэунәфыкыгъах. Ахэм азыныкъо волонтерхэр ягъусөхэу агъекъабзажыгъах.

Хэти хэхилтэкүплэ ашыгы э чыпшэхэр зыдэшылэхэр, ОНФ-м икъутамэ теон-хэшь, арионэу фитынгыгэ ил. Анахыбэу типсэупшэхэр къэбзэнхэм фэгумэкын-гэхэр Мынкъопэ районым щыгсэухэрэр ары. Джэджэ районым пыдзафэхэр щыратэкъухэу чыпилтү, Шэуджэн ыки Коцхъэблэ районхэм зырыз къаша-хагъэштыгэх. Проектэу «Генеральная уборка» зыфиорэр Адыгэ Республи-кэм щыгэцкэлгээнэм льыпльэрэ къу-лыкъум тичыонис къабзэу щытыним пае цыифхэр іэпныгэту къызэрафэхъу-хэрэмкэ «тхашуугэгэпсэу» apelo. Ахэм къагъельгэйгээ чыпшэхэр зэктэ къапты-хагъяэх, зыхехъэхэрэ чыпшэ зыгье-зорышэжьыпшэхэм япашхэм адэгу-щылагъяэх, хэбзэнчэу цыифхэм къызэ-иуахыгэгээ хэхилтэкүпшэхэр агъэкъеб-зэжыгъяэх.

ЧыпІиту зэтырагъэпсыхъащт

Чыжъэу умыклоу, къаләми удәмыйкіеу зызыбыгъэпсәфын плъэкыышт чыпіләхэр Мыекъуапе иләх. Ахэм ащың Шъхъэ гуашә икъэгъязапіеу урамәу Лесно-им кыпәблагъэр. Мы чыпіләр зәриға фешьюашәу зәтырагъэпсыхъэмә, ңығхәр бәү къекіштых, псыхом къытырихыр жыы къабзэр зыгуашәшт, ини ңықкучы зышагъапсағышт.

Зыгъэлэсэфүйлээр зэтырагъэпсыхыа-
нэу амал къязытыгъэр тызыхэт ильясмы-
аштэгээ федеральна проектэу къалэз-
хэм ятеплъэрэ ячыглэ зэфешъхваф-
хэмрэ зэрээтырагъэпсыхващхэм афэ-
гъэхыгъэр ары. Проектын къыхеубытгээ
унэ зэтетхэм яшагухэмрэ цыфклонлэ-
чыглэхэмрэ. Ар къыдальти, къэлэз-
дэсхэм яшлонгъоныгъэ-
хэри зэраггашлэхи,
Шхъэгощэ йушьо мы-
нье зыгъэлэсэфүйлэ чы-

— Зыгъэлсэфийн нэг
пэ щагъэлсынэу тыра-
убытагь. Мыеекуяал
изэтгээлсэхъян пэуя-
гъэхъянэу федераль-
нэ ыкли чыпилэ бюд-
жетым сомэ миллиони
100 зэхальхьягье.

— Зыгъэлсэфийн эм
къыхиубытэрэ шьольты-
рым цыфхэм къыз-
щакүхъяшт лъэстъогу-
хэр фашыщтых, тे-
тъисхъяэлэ пытэхэр ща-
гъячныштых, чашыра-

къэнэфыщтхэ остыгъэхэр пальещтых. Клэлцыкъухэм апае хъэрэнэ клашэшт, къэгъагъэхэр щагъэтысыщтых. Джаш фэдэу автомобильхэр шъольыр шхъуантээм темыхъанхэм фэш машинэ гъэу-цуплэ щагъэпсыщ. Йофтхъабзэу зэрахъаштхэм чыюпсым изыттерэ идэхагъэрэ язэрар арагъэкыщтэп, — къыуагъ къэлэ алминистрацием ипашен A. Наролиным.

администрацием инашчу А. Наролиним.
Ащ нэмыкіеу мы ильесым зэтыраг-
гъэпсыхъанеу агъэнэфагъ Зыкыны-
гъэмрэ Зэгурилоныгъэмрэ ясаугъет къы-
пэууль чыпїери. Мыши остыгъэхэр къы-
щагъэблэштих, чыигхэр щагъэтысштих,
монументым чэштире нэфиен тэпсэу
агъэпсышт. Хэбзэ ахьшэр зытырагъэ-
клюдэшт чыпїэхэм якъыхэхын къэлэ-
дэсхэр зэрхагъэлэжъагъэхэр ягуапэ
хъугъа.

(Тикорр.).

Адыгейим икэлэеджаклохэм гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъом зыфагъэхъазыры

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъор къызыэрблагъэрэм епхыгъеу гурит еджаплэхэм ачлэсхэм водительхэр гъогухэм аышыкъынхэ зэрэфаем фэгъэхыгъе юфхъабзэхэр бэмышшэу зерхагъяа.

Юфхъабзэхэр рамыгъажьээ, инспекторхэм гъогурлыонымкэ шапхъэхэр кэлэеджаклохэм къыдалтытэн зэрэфаар агу къагъэхъажыгъ, гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъом ильхъан ахэм тхамыклаго къямыхъулэнным феш

зэрэзеклонхэ фэе шыклем шагъэхъозагъяа.

Гъогухэм къатехъухъэрэ тхамыклагохэм ежхэри, ялэгъухъэри ахэмьфэнхэм пае кэлэеджаклохэр водительхэм къяджагъяа сидигъуу сакынхэу, гъогурлыонымкэ шапхъэхэм зыкли адэмыхынхэу.

Шапсыгъэхэм амакъэ «Культурэм» щыгуу

Гупчэ телевидением иканалэу «Культура» зыфиорэм тхаяумафэ къес кыгъэльэгъорэ программэу «Россия, любовь моя» зыцээм изичээзыу къетынэу жъоныгъуакэм и 21-рэ эфириим къихъагъэр шапсыгъэхэм афэгъэхыгъагъ. Къетынэр зезышагъэр Пьер Кристиан Брошье. Шъачэ щыщ шэнэгъэлэжжэу Хъущт Аминэт аш хъаклэу кырагъэблэгъагъ. Шапсыгъэхэм ятарихъ, якультурэ, ядуунэееплыкэ Аминэт гъашэгъонэу кылотагъ.

Аш ар къызтегущыагъэр исп унэхэр ары. Хъущт Аминэт къызэриуагъяа, исп унэхэр цыиф лъэкухэм ашыгъеу тхыдэжхэм къаататэ. Ау щылэнэгъе шыпкъэм зыкыфэдгээжжэ, ахэр хъадэхэр зычалхъажыгътэгъе унэхэр шэнэгъэлэжхэм зэралтытэрэп аш къытуагъ. Ар къэзигъэшыпкъэжжырэр археологхэм бэу хъада къупшхъэхэр къазэрощагъотырэр ары.

Къетынэр зезышагъэм зеришшэе шлоигъоупчэ къытыгъ.

«Сыд фэдизрэ адигэхэм якъэбар зэхэсхыгъэми, сшошэшшэйоныгъигъ. Миш фэдэу хым зысштыгъигъэ лъэпкъым илагъа күххэхэр?»

Хъущт Аминэт джэуапэу къытыхъгъэм Пьер иджэнджешигъе щигъээзагъ. Адигэхэм егашшэми флотилииешо ялагъеп нахь мышшэми, къуххэ 40 — 60-рэ нэс хым тиратупшхъан альэхъигъигъ.

Пьер Брошье гъашэгъонэу дэдэу къытыхъуагъэм ашыщ шап-

сыгъэхэр адигэ пстэуми афэдэу зэрэчыгүлэжь ыкли садлэжь лаазштигъэхэр. Хъущт Аминэт къызэрхийгъэштигъяа, чыгхэм апыльштигъэхэр хульфыгъэхэр ары ыкли ахэр яцыкгульом къытегъэжагъяа аш фагъасэштигъяа. Путешественникуу Иэклиб къэралхэм къарыкыщтыгъэм садэу ыкли губьюу адигэхэм алэхъигъэштигъэхэм ядзахъэ къафэмийотыгъяа ятхыгъэхэм ягугу къашашыгъигъ.

Хъущт Аминэт къытотагъэхэм ашыщ шапсыгъэхэм ыкли адигэхэм ясабийхэр нэмыкэ унагъохэм ашаплунхэу зэраратыгъэхэр. Аш мэхъанэу илагъэр сабыир нахь лыбланэу, нахь лыхъужжэу ахэм ашаплунь, ежь унагъоу къызэрыхъухъагъэм къытегъэшжынхэр ары.

Къетынэр сэ шошгэшшэйоныгъ ыкли гуапэ сцыхыгъ адигэхэм ятарихъ чыжъяа зэригъэлгъяа.

КъАТ Алый.

Загъесагъ, юф ашэшт

Ильэс къес инструкторхэм зыщаагъэхъазырыре еджаплэу Адыгейим щызэхъаагъэм юф ешшэ. Къушхъэхэр, мээхэр, цыифыэ зынэмисыгъэ чылпэ къабзэхэр зиклэсэ ныбжыкъэхэр арых аш зыщызигъасэхэрэр. Мэзих шэнэгъэхэр эзэзигъэгъотыгъэхэм инструкторхэр Мыекъопэ инструкторын и Мадэ төфөу республикэм ис ясээхэхъатэхъум ясатырэ хагъэшуюх, дипломхэр аратыжжых.

А мафэр чыюопсыр шуу зыльэгъурэ цыиф пстэумэ ямэфэкл. Ахэр къызэхъэхэр, мэчэфых, орэдхэр къаахъы ыкли къушхъэхэм къашхъулэгъэ хуягъэшагъэхэр къаотэжжых.

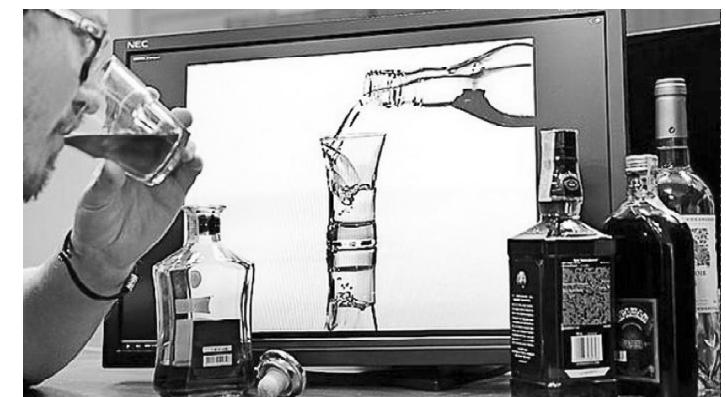
Мы ильэсийн инструкторхэм ядажаплэ ныбжыкъэ 37-рэ къаахъыгъ. Ахэм цыифхэр къуш-

хэм хащэнхэу, афэсакынхэу, маршрут зэфэшхъафхэм къашарагъэхъуанэу фитыныгъе ялэхъугъэ. «Кэлэцькыл туризмэ-

кэ инструктор» зыфиорэ цэр къаратыгъ, шэнэгъ юфшэнэри гарьэхъэшт.

(Тикорр.).

Урсые телевидением чэцчим сыхыатыр 11-рэ къыщэхъяа яшьохуу къызыхъэфэрэ къетынхэр, кинохэр къагъэльэгъон фимытхэу шыгъэнэри игоу ыльгэгъуу шыон пытэхэм афэгъэхыгъэ лъэпкъ политикэм фэгъэзэгъе Гупчэм. Аш илашэу Павел Шапкиным Премьер-министэрэ Дмитрий Медведевым лъэу тхыль фыгъэхыгъе Роскомнадзоры, псаунгыгъэр къэххумэгъэнимкэ Министерствэр, антимонопольн къулыкъур ыкли юстициемкэ Министерствэр законопроектм хэлтэнхэу ыкли уасэ фашынэу.

«Пчыхъэм кэлэцькыл тигусэхэу кином телтынуу тээзитысыкыл, герой дэгүхэми дэйхэми ешьонхэрэ рагжээ. Сабым ар зеклоклэ шапхъеу къышхъэхъу. Аш ыуж шыон пытэхэм зэрар къызэрхъырэр гурбыгъэноныр къин мэхъу», — ело Павел Шапкиним.

Телевидением икъетынхэм ыкли кинохэм зэклем шыон пытэхэр къазыщыхъэфэрэ пычыгъохэр ахэупкыгъэнэри нахь тэрээу аш ельтиг. Ареуштэу зыхъуклэ, режиссерхэм кино тырахынэу заублеклэ, хэбэзгэуцугъэр къыдальтээзэ ашыщт.

Мыщ фэдэ гупшысэр зышомытэрэзыр маклэп. Ахэм ашыщ телевидением ыкли радиом я Дунэе академие игъэцэклээ дикторэр ыкли телепродюсерэ Сергей Ерофеевыр. Аш къызэриуагъяа, ар бгэцэклэн хъумэ, литературн редактор ыкли видеоредакторхэу пычыгъохэр хэзэупкылхэр юфшланлэм пштэнхэ фае. «Хэта ахэм ыплэ язытыштыр? Къетынхэр къыдээгъэлэжжырэр ары». Мы юфым фэгъэхыгъяа цыфхэм ягупшысэ къыратыкылгъ.

Арэу щытми, сэ зэрэсшошырэмкэ, мы юфыгъом системэ гъэнэфагъэ хэлтээ юф дэвшэн фае. Непэ ешьоним къыздихъыре тхамыклагохэр мафэ къес нахьыбэ мэхъу. Машинэ зэйтэклэм ахэлхэдэхэрэ, унагъом зэдисхэр, зэнэуасэхэр, зэнэбдэгъуухэр зэрэукыжынхэм ар альлас, нэмыкэ бзэджэшлагъэхэри къыздехъях. Шыон пытэм зэрешъохэрэ кином «хэоупкылы» сабийхэм ашлобгээ билын пльэкыштэл. Ныбжыкъэхэм янахьыбэр телевизорын пльэкыштэл, Интернетэр ары агээфедэрэ. Арышь, мы юфыгъор зэшшохыгъай ыкли къэралыгъо программмээ уебэнин фаеу къысшхъу.

(Тикорр.).

ШЭНҮҮГЪЭЛЭЖХЭМ АШЫГЪЭ УПЛЬЭКИУНЫР

Хъарыхъу джэнчым (горохым) тхъаклумэ ила?

Къэхъэрэм зэхахын альэхъигъа? Альэхъигъа? Сыда зэхахырэр ыкли сидэвүүтэу зэхахыра? А улчэ гъашэшшэйоним иджэуап лыхъужжэхэр австралийскэ шэнэгъэлэжжырэр. Къэхъигъэ хъарыхуу джэнчим ыбгы зэфэшхъафхэмкэ псыр зэрыкъон ыльэкышт трубиту чыгум чылхъагъ. «Гухэлтээ аш фырьагъэр а псырыкыланлэр къэхъирэм къыгъотын елжжээ мэ улжжигъай ыры. Аш уштэйнам къытегжжэхъэрэ шыгъэнэри игуцэфагъяа.

Аш нэмыкэу зы льэнэыкьо гъашэшгээни анаэ тирадзагъ. Чыгур шынэ зэхъум псыр зэрыкъорэм ымакы къэхъирэм зэхижжигъэп. Зэрэхуурэмкэ, къэхъирэм дэлоныр зигъэфедэрэ псыр ишкылагъэ зыхъуклэ ары. Зэхэмийфыгъяа къенагъ сисын макъэр къэхъирэм зэрэзэхихыре шыкъэр, посушхъэхэм афэдэу аш тхъаклумэ илэл ныла. Британий ишэнэгъэлэжжэхэм бэшлагъэ игуцуу зашырэр къэхъирэм помидорым бзыльфыгъэр дахэу дэгүүшүэ зэхъум, мэфэ 30-рэ къыклоц сантиметри 5-рэ нэсэу зэрэхэхъяа. Сыда ареуштэу зыкэхъигъай? А улчэ гъашэшгээни динамикхэр хагъэуцхи, псым ымакъэр псырыкыланлэр зэрэссырээр аш шууяа? Еланэ зы псырыкыланлэм динамикхэр хагъэуцхи, псым ымакъэр псырыкыланлэмкэ атлупшынэу агээпсигъ. Аш а макъэр къэхъирэм зыкли зэхижжигъэп. Аш ельтигъяа псым мэкъэ шыпкъэу илэмрэ мэкъэ нэпцымрэ

А уштэйнам къытегжжэхъэрэ шыгъэнэри игуцэфагъяа. Харыхъу джэнчим ылъапсэхэм ашлобгээшшэйонигъ: хъарыхуу джэнчим льapsэхэмкэ псырыкыланлэм ыльэнхъоклэ зикудыигъ. Ау шэнэгъэлэжжэхъэрэ ашлобгээшшэйонигъ, джэнджешигъэхэрэ къахилхъагъ нахь: сыда мыш дэжжым къэхъирэм зэхижжигъэр? Псым ымакъэр? Зыгорэклэ псырыкыланлэр зэрэссырээр аш шууяа? Еланэ зы псырыкыланлэм динамикхэр хагъэуцхи, псым ымакъэр псырыкыланлэмкэ атлупшынэу агээпсигъ. Аш а макъэр къэхъирэм зыкли зэхижжигъэп. Зыгорэклэ псыр зэрыкъорэм макъэр къытэлэхъэрэ шыгъэнэри лъягъэхъэрэ шыгъэнэри ила? Аш ельтигъяа псым мэкъэ шыпкъэу илэмрэ мэкъэ нэпцымрэ

(Тикорр.).

«Умыщэчышъун Тхэм кыптырильхъащтэп»
аоми, ар мышыпкъэу кызыщыхэкыре
чыпIэхэри щыIэныгъэм кыхэхъухъэх. Аш
ишихъат непэ нэIуасэ шьузыфэсшIыщт унагъор.

ПЭЩЭ ДЭГҮҮГЬ, ЦЫІФ ДЭХАГЬ

Хъокло Мыхамэт Инэм Ѣылмышими, ильэсэйбэрэ аш Ѣыпсэүгъ, анахь еджэглэ инэу районым итмэ аащэу N 6-м ильэс 17 ипэцагъ. А ильэсхэм еджаглэр районымкэ анахь Ѣысэтихэглэу Ѣытыгъ. Шыныпкъягъэ, цыфрыгъэшхо зыхэль пащэм кэлээгъаджэхэми, кэлэееджаклохэми, ахэм янэ-ятэхэми жабзэ къадигъотыщтыгъ, цыфхэм агуурыоштыгъ, шыхъэклафэ къырафашыщтыгъ. Ioф дээзышлагын риgyэджагын ар шүклэ агу къэкыжбы.

Хъюкло Мыххамэт Хъисэ
ыкъор Тейцожь районымкэ
къуаджэу Пчыхъалыкъуае къы-
щыхъугъ. Ятэу Хъисэрэ янэу
Гошнагъорэ (Дзыбэ Муратэ
ыпхъу) зэгурылохэу, шхъэ-
къэфэнэгъэшхо зэфырлэу, ىэдэб
дахэ ахэльзэу псэүгъэх.

Ләкъор зэтегъэпсъыхъагъеъ, ләжъэн юфымкъэ зигугу да-хэкъе ашыхэрэм ащиыгъ. Нэгъекъо (Хъокло) Уцужкыкъо хъаджэу щытыгъ, ләкъор ары зытекъыгъэр. Ар сыйкъызыте-гушыләшт Мыхамэт ятэжъэу Ибрахима ятагъ. Хъокло уна-гъом ис хъульфыгъехэр лы-инхэу, зыхэтхэм къахэххэу щытыгъех, ләжъеклошхуагъех, цыфыгъешхо ахэлтыгъ. Ун-гъо тхъамыкъэхэу, зэшлокл зими-мэу чылэм дэсхэм һэпылэ-гъу афэхъу зэптыгъэх. Гыыш Айдэмээрэ Пэрэныкъо Даутэрэ атхыгъе тхыльзэу «Пчыхалы-къуай» зыфиорэм къызэрэшат-хырэмкъэ, Нэгъекъо Уцужкыкъо хъаджэм чыледэсхэр ельзухи, Тыркуем агъэклогъагъ. Кавказ заом ильхъян ар зыхъугъэр. Тырку Султланым чыгуя къыли-хынышь, чылэр ыщэжынэу ары пшъэрьлыз ылагъэр. Шыыпкъэ, Султланым улыкъэнир ыоф къызэ-рыклоу щытыгъэп. Ау ашулы-клагъ, Нэгъекъо хъаджэр лы-клочъешхо щытыгъети, зыубы-тиныэу къытебэнагъэхэм къаэ-къэлжыгъагъэу къалотэжкы-штыгъ.

Султланым Тырку хэгъэгум чыгу кыышыртыгъ, ау ар ежь чыгу рихыгъэп, мыйжо зэклагъ, улэжынным тегъэпсыхыагъэу щытыгъэп. Ежь кызыщыхугъэу ихэгъэгү, ичыгу, имээ, ипсыхъо дахэу Псэкъупсэу ичылэ зылусым егъашэм Тыркуер фэдэ зэрэмыхуущтыр ыкли ильэси 100 — 150-кэ адигэмэ яхэгъэгү, ячыгужь кызыэрагъээжыщтыр кызызкожым цыфхэм ариуагъ. Ичылэгъухэм уихгэгъэгү фэдэ зэрэшьмыгээр агуригъэуагъ, цыфхэр ыгъэрэхатыгъэх ыкли чылэр лэккыбым мыкощижьеу, аш тетэу чыгу-жым кынэжыгъ.

жымъ кынэжбыгъ в.
Лыгъешху тэтэжъ пашъэм
зэрихъагъэм Мыхъамэт ицы-
күгъомъ кыншгъэжъагъэу дэгъоу
щыгъозагъ ыкъи ащ лъэшэу
рыгушохтыгъ. Ятэжъэу Ибра-

Хъоklo Мыхъамэт иНЫбжъыкIэгъум.

хъими лыгъе хэлъеу, цыф
лушэу щытыгъ, бывымхъуним
льэшэу фэлазэу пытлыгъ. Ятэу
Хьиси, ятэшэу Мэдини шэклю-
нныр яклесагъ, Іэпэлэсэнгыгъэ
ацкэ ахэлтыгъ. Мыхамэт ишэн
уцуунымкэ ахэм зэклэми мэ-

Мыхамэт дэгүү дэ-
дэу көджэ еджаплэм
щеджагь, спортыр иклэ-
сагь. Районми хэкуми
ащыкюре зэнекъоку-
хэм ренэу ахэлжьагь,
теклоныгъэр кыдыхэу бэрэ
хуугъэ. Кілэе гэдэжэ
дэгүүхэм ар рагьеджагь.
Ублеплэ классхэм аще-
зыгъеджэгъэ Гыыш Ами-
нэт (Щашэ) Хъальэустэн
ыпхъум бэрэ игуугъу
ышыщтыгь. Ежыри
тыдэ кіалэр щилэгъу-
льэми, «А сиклэлшху,
а сиклэл дэгүү» ылоти,
кыпэгъокыштыгь, илоф-
хэм, ишылак! э ренэу
къаклэупчлэштыгь. Мых-
амэт аш лъэшэу фэ-
рэзагь.

Я 10-рэ классым ихъяльзъяу, дэгүү дэдэү еджээзэ, пшъэрэиль зыфешыжыы колхозэ «Путь Ильича» зыфиорэм икомсомольскэ организацие ипащэу юф ышээнэү. А лъэхъяным юфшагъя уилэу институтым учлэхъяным мэхъянашхо ратыщтыгъ. Я 11-рэ классым пчыхъэ еджа-плем щеджэхэрэм ахэсэу дэгүү дэдэү щеджагь ыкын кыуухыгъ. Аш даюу колхозым икомсомольскэ организацие пэшэнэгъе дызэрихъягъ, а лъэхъяным клалэм ильяс 16 — 17 ыныбжыгъ ныиэп. Илошиэн дэгүү дэдэү ыгъэцэклиагь. Юф зыдишиагъяхэм ежь бэкэ нахынжъхэр ахтэгъяхэмий, нахынжъхэр нахынжъхэри ыгъэдэлонхэ ылъекыгъ, ахэм непи Мыхъамэт шүукэ агуу къекынжы.

Зы ильэсрэ лоф зешэ уж
Адыгэ къэралыгьо клэлэе гъэдже
институтым экзаменхэр дэгъу

ХъокІо Мыхъамэт Инэм Ѣымышми, ильэсүйэрэ аш Ѣынсэугъ, анахь еджэпІэ инэу районым итмэ аиышэу N 6-м ильэс 17 ишэцагъ. А ильэсхэм еджанІэр районымкІэ анахь ѢысэтихыиІэу Ѣытыгъ. Шынкъагъэ, цыфыгъэших зыхэлт пащэм кІэлэгъаджэхэми, кІэлэеджакІохэми, ахэм янэятэхэми жабзэ къадигъотыщтыгъ, цыфхэм агурылощтыгъ, шъхъэкІафэ къыфашищтыгъ. Іоф дэзышІагын ригъэджагын ар шIукІэ агу къекІыжсы.

хэр зыкіхъопсыщтыгъэхэр яса-
быхъэм къадэхъугъ. Нэгыекъо
Хыисэрэ Гощнагъорэ яклалэхэр
— Мыхамэт анахыижъыг —
ахэтэү нэбгыри б хууштыгъэх.
Зэшищырэ зэшыпхъуищырэ.
Зэкіери еджагъэх, гъесагъэх,
апшъэрэ гъесэнгъе я!, щылэ-
ныгъэм лъэгьо дахэ щыхэзы-
щыгъе цыфых.

дэдэу щитыхи, 1962-рэ илъэсүм филологиэмкіэ ifакультет чіэхъағь. Мы факультетым чіэхъанышь, кіләләеъжәкә сәнәхъатыр зәригъягъотынымкіэ щысәтхеypé дәгүй каләм илагъ. Ар кіләләеъжәкә Іәпеласәу Шъхъапціежъыкъо Дзэгъаштары. Мыхамәт опсөүфә Дзэгъаштә фәрәзагъ, ежыри кьюшым щыгушхоу иғашшә кыбы

мыгъэукытэжкынэу щытыгъ. А лъэхъаным еджаплэм химием-кэ щезыгъаджэштыгъэх Хъо-кло Сарэ кызыэрйорэмкэ, Мыльхамэт кызуиорэр умышлэн плъэкыщтыгъэп, сыдрэ лъэнны-къоки цыиф дах зыфалорэм фэдагъ.

Гъунэгъухэу унэ зэтетэй зычэсүм дычэсэгтэйхэм ашт игууль дахэкэ къашы зэпьт. Мыжхамэт къин зилем delарь, урьши, урьми, ермэли — зэкіэри изээфэдагь, жэбзэ дахэ къадигъотыщтыгь, ежхэри «Магомет Гиссович» алоэз, льтыэнэгъяшхо къыфашызэ, упчлэжъэгъу къашыщтыгь.

Ишъяэгъусу́н Мэлэйичэт (Хъа-
дыпэшьо Къырымызэ ыпхъу) Бжыхъэкъояклем щыщыгъ. Къа-
лэу Пермь дэт фармацевти-
ческэ институтыр къуухыгъа. Бзыльфыгъе дахэу, үшэу, ла-
кьюу къызыхэхъагъэр ылъытэу
щытыгъ. Ильэсбыбэрэ аптекэм
ипещаагъ, цыфыбэмэ ишуаагъэ
аригъэкъыгъ. Ау ежь ищыэнны-
гъэ къыхъэ хъугъэп. Икалэу
Русълан игъонэмымсэу дунаим
зехыхжым, зы ильэс нахь
ымыгъэш!эжъэу ежыри иду-

Ахэм ашыщых Шъхъэлэхъо Абу, Кіэрэшэ Зэйнаб, Күнүжь Мыхъамэт, Якіэкъо Александр, Людмила Цыплленковар ыккі немықіхэр. Хрушевым ильхъян институтым ашыщыхэти, дзэм кіалэхэр ашэштгъэх. Мыхъамети я 2-рэ курсым ращи күлыкүм klyagъэ. Черноморскэ флотым хэфагь. Ильеси 4-рэ дзэм къэтыгь, ишшэрыльхэр дэгъую ыгъяцқағъэхэу, щытху тхыльтхэр кыифагъэшьошагъэхэу ыккі сэнэхъят гъэнэфагъэ илэу къэклоjыши, институтыр къеухыжы.

1972-рэ ильэсүм Пчыхъалыкъо
е джапанэм директорын
игуадзэу юфшэнэр щирегъа-
жьэ. Аш ыуж Краснодар игу-
рыт еджапэхэм ашыц ильэс
заулэрэ юф щишлагъэу Тэхъу-
тэмьыкъо районом гъесэнэ-

тэмькэсэй районом Тээвэрээ
гъэмкэ иотдел рагъэблагъэ
ыкы аш ильэс пчъагъэрэ ин-
спекторэу юф щешэ. Етланэ
кутырэу Суповскэм дэт еджа-
пэм идиректорыгъ, аш ыуж
поселкэу Инэм дэт анахь еджэ-
пэ инэу N 6-м пащэ фашы.
А лъэхъяным юф зыдишлэ-

А лъэхъаным тоф зыдишта-
гъэхэр, ны-тыхэу зиклалэ ригъе-
джагъэхэр лъэшэу Мыхъамэт
къыфэрэзагъэх. Ежь зышъхы-
мысыжъэу тоф ышлагъ. Ныб-
дже гъубэ районым щырилагъ,
лътэнтыгъ къыфашлэу зэкэ
къыдэзеклощтыгъ. Ильсэыбэрэ
Тэхъутэмъякъое районым иад-
министрацие ипэцагъэу Николай
Демчук еджаплэм къаклоу бэрэ
къыхэкъыщтыгъ. Мыхъамэт лъэ-
лонир зэrimыкласэр ешлэти,
еджаплэм ищыклагъэмкэ ежь
кеупчыщтыгъ. А лъэхъаным
Мыхъамэт тоф дээышлагъэу, ежь
ыпэклэ директорыгъэу Александр
Карпенкэм къызэриор-
эмкэ, Мыхъамэт къэрар зы-
хэль цыфыгъ, зэхэцкло 1
загъ, ушыгугъымэ, укъэзы-

най ыхъожыгъ. Къом къэлты-
къожыгъ, къинир фэщечыгъэп.
Ильэс 45-м итэү бзыльфыгъэ
ныбжыкъяэр дунаим ехъжыгъ.
Зышлэцтгыгъэхэм игугу дахэкъэ
егъашэмий ашыши.

Мыхъамэт икъалэу Русльян
нэ еджаплэр дэгүү дэдэклэх
къуухи, Кубанскэ технологич-
ческэ университетым чэхъягъ,
инженер-псэольшынымкээ
ифакультет щеджээ, исьонэмь-
сэу дунаим ехъягъ. Спорты-
сменэу щытыгъ, ицыкыгүом
къыщегъягъэу греко-римскэ
бэнаклэм пылтыгъ. Тыжын ыкчи
дышъэ медальхэр къылэжьы-
гъэх, кубкэхэр бэу илагъэх.
Клэлэшхуагъ, дэхагъэ, клочлэ-
шхуагъ. Русльян ыцлэклэ бэрэ
Тэхъутэмьыкье районым тур-
нирхэр щызэхашэх. Зэхэща-
клохэм Мыхъамэт рагъяблагъя-
щтыгъ, икъалэ шыклэ игугъу
зышыхэрэм афэрэзагъ.

Иппъашъэй Светлани дэгъу дэдэй эджагь, Кубанскэ технологическэ университетыр къуухыгъ, ишъхъэгъусэу Аслъянрэ ежыррэ сабый цыкly я!. Тимур цыкly Мыхъамэт ыпсэ хэтIэгъягь, лъэшэу ащ шыгушIукъыштыгь.

Мыхамэт янэ-ятэхэм гуклэгьушхо афыриагь, бэрэ ыдэжь ышэхэти, кыгъэтыштыгъэх, ахэр яклале фэрэзэхэу дунаим ехыжыгъэх. Янэ кыльфыгъэхэм афэдэгъуагь, анахьэу ышыпхью нахынкэу Мусльимэт фэцэгъягь, сыда пломэ аши кыниншхо пэклэгыгъэу щитыгъ, иклатэ игъонэмисэу үүхыгъ. Зэшэшыпхуюхэм тхъамыклагьо зэпачыгъэм нахь зэпэблагьэ ышыгъэхэу щитыгъ. Ау Мыхамэти иштиэнэгъэ кыхьэ хүгъэп, а тхъамыклагьом ыуж ежыри бэ кыгъэшлэжыгъэп. Аш тетэу унагьом исхэр зэклильякгуагъэх, гухэкышихуунэгьо дахэр бэгъашлэ зэрэмыхуугъэр.

Кавказ заом ыуж хэгъэгу пчагъэхэм арытэкъуагъэ хъу нэмыкI лъэнкъеу къябэкIыхэрэм ахэмькIокIэнхэм апы ѹыш ѡлэнкъым ыцIэ къиралоным тещыныхъэхэу, адь хъагъ, лъэнкъ зэхашиэр хэти къуухъумэн ылъэкIынэу фитыныгъэхэр аиц къыдэкIуагъэх. АдыгэхэмкIэ амалыбэ къыкъоkIыгъ, еджсанIэхэм, университетхэм адь- габзэр егъэджсэн десэу ачIалъхагъ, адьгэхэм якульту- рэ къеухъумэгъэным Тырку къэралыгъор фэIорышIэ, лъэнкъ мэфэкIхэр зэхащэнхэмкIэ ишIуагъэ къегъакIо. Аиц фэдэу, бэмышIэу Адыгэ мэз мы хэгъэгум къыщызэIуахыгъ. Чыиг лъэнкъ зэфэшъхъафхэу, япчагъэкIэ 400 хъухэу Черкесской зыфаIорэ къалэм шагъэтIысыгъ.

Адыгэ къуаджэм къыштытӏэмыгъ

Шънахъо Мэмэт, Іут
Абдулахъ, Тшэшъу С
Баш Нурэт.

Лъапсэр кодыгъэп

Истанбыл изы районеу Бей-
лиқтікдюзы и Адыгэ Хасэ, щер-
джэс күлтурэм и Унэ ялтыкло-
хэм чыыгхэр кызызапалтыхъэ-
хээз таххьагъ. Хэсэ тхъаматеу
Омар Чоток зипэшэ күпүр
ылтэгүгъэм рыраз. Мэзитукъэ
үзэклэлбэжымэ, шыыхаф инкэ
агъэтысыгъэ чыыгхэм альап-
сэ ыштагъ, тхъапэхэр кыапы-
клигъэх, къутамэхэр күэу къа-
лачыгъэх

ОМАР Чоток — къ. Истанбыл дэт Бей- ликдюзы Адыгэ Хасэм итхъамат:

— Истанбыл Адыгэ хэсэ 21-рэу дэтымкэ тызэхахы, мы чыгхатэр дгъэтсыгьэ. Мэ-фицкээ юфыр зэшлэхтэй. Адыгэ мэзир адыгэ куаджэм кыщытэмынэм тэркэ мэхэнэ ин ил. Черкескоир мы чыплем зыщытэр ильэси 150-рэ хууль. Тятэжь плашъэхэр кызыщу-цу гээгэ куаджэм льэпкэ гупчэ ўыдгъэспын тыгу хэль. Адыгэ мэзир алар лъэбэкүү.

Мээзир алэрэ лъээжкуу.
Черкесской — адыгэхэм
яхъабл, якугадж. Кавказ заом
ыуж, 1864-рэ ильэсым, Балкан
къэралыгъохэм арыфэгъэ-
тъэхэ тильэпкъэгъухэр ильэс
13 тешлагъэу джыри зэ ко-
щынхэ фае хъугъагъэх. Урыс-
Тырку заом ыуж, 1877-рэ ильэ-
сим, Румынием къикыгъэ
адыгэ мин 500 фэдиз мы чы-
пам къышынчугъагъ

ШЬНАХЪО Мэмэт —
къ. Истанбыл дээт Бей-
ликдюзы Адыгэ Хасэм
хэт:

— Османхэм ятетыгъо мы къуаджэр агъэпсыгъ. Аышгум мы псэуплэм Черкесскойкъе еджэгъялз. Тырку республикар загъэпсыми цэр зэблахъутъэл. Тильэпкъыцэ зэрихъярэм пае мы къалэр тшольап!, зэкэ Тыркуем щылсэурэ адьгэхэм ягупчэу тепллы. Джы Черкескоим адигэ культурэм игупчэ Ѣыдгээпсынэу зы гулшица тыгу къэкйгъ.

шысэ түгү къэкыгъ.
Гухэлтыр тильэпкъэгъухэм
къадэхъуным пае Истанбыл и
Авджаилар район иадминистраие

**Шънахъо Мэмэт, Іутыжъ
Абдулахъ, ТІэшъу Светлан,
Баш Нурсрат**

аджалы зыфэхъугъагъэхэм
яшлэж нэпээепль саугъэтэу
альтагь

**БЭЙКЬАЛДЫ Аднан —
Тыркуем ит къалэу Чер-
кеской юртээ:**

— Мыщ адыгэу къышыуцү гъагъэхэр аргъоимрэ бадзэм-рэ агъэлгъаэх. Псау къэнагъэхэри 溜мысыжъуухэу икъэры-къяу коцыхъыгъагъаэх. Тильэп къэгъу гупсэу мыщ щыфэхъигъэхэм яшэжь чылгэу, ясаугъэтэу, къафэтхыырэ тхъэлльэлоумы мээзым тепльы.

Тигуышы! Эгүй Аднан лъэпкы лъапсэр мыш икіләркүй щызып тъэптижъыгъэхэм ашыщ. Илтээ 30 — 40-м ыпэу адыгэхэр мы къалэм къекоцхэу аублагь. Щыпсэунхэу, щылэжъянхэу, Фабрикэхэр мы къалэм непэ бэу къыщызэуухыгъэх. Темэн чыпапагъеуи къэпшлэжбыштэп. Ижни къабзэ, итеплии дахэ. Истанбыл зэрэпэгъунэгъур 1990-ын фэгъу, тофшалыжэхэри пышхье пэх. Зэклэмки непэ Черкескоим тилъэпкъягъу нэбгырэ 600 щэпсэу. Адыгэ мээзэ ахэм джыялэ хъугъэм зэрэшыгушукы хэрэг къахашыг.

**ЩАХЬИНКАЯ Аслан —
Тыркуем ит къалэу
Черкесской шэпсэу:**

— Чёркескоим сышыләжъэ нэу сыйкъектүагъ. Зэрлыгыкъэхэр машинэхэр къэзышырэ фабрикэм йоф щысәштэ. Ильтэс 30 хъугъэу сыштепсэу. Адыгэхэм мыш тыщымакI, тиньбжыкъэхэм тафэгумэкъы, джы мы непэз зэхащэгъэ йофтхабзэхэм афэдэхэр нахьыбэ хъухэмэ, адыгэз макъэр нахьыбэрэ тикъалан даукулчима ишлүгэлтэ къакъюштэ.

ХъАТКЬО Абдула — Тыркуем ит къалэу Чер- кесской шадсау:

— Тэтэжъхэм мэз зыдэшь-
мыт чыпілә щыпсэунхэр якіл-
сағыәп. Тәри тыгушуағъ чығы-
хэр мыш щагъэтысынхәшь-
адыгә мэз кызызрагъэкыщтыр-
зызәхэтэхым. Шыыхафым ти-
гуапәү тыхәләжъағъ.

ДЗЫБЭ Мыхъамод — Тыркуем ит къалэу Чер- кесской шэпсэу:

— Тхъэм ыломэ, мэзым зычыг хэдгээк лодыктыштэп. Тыльыпплээшт, түфэсакышт. Тих калэхэри къатэхээз, тарихь къебархэр къафэтлөгштих. Тэй Черкеескоим щылсэухэрэ адьгэхэм. Адыгэ Хаси къызэлтүн

хыгъ. Пчыхъэрэ ты-
зэ *loki*э, зыкъэты-
ухъумэным, къэлэ-
шхом тыхэмый *lo-*
klenym ыүж тит.

БРЫЦУ Эмру-
лах — Тыркуем
ит къалэу Чер-
кеской и Адыгэ
Хасэ итхъамат:

— Тихасэ адыгэ
лофхэм тащытегу-
шы!э. Тикультурэ,
тихабзэ, тыбзэ къэ-
тыухумэнхэр ары
тигугъур. Мары сэ
синыд элъфыбзэ
сшэрэл. Ар сшошь-
хъаку. Джы тиньб-
жыык!эхэр ары ло-
фыр. Ахэм бзэр
иңир анахъ мэхъянэ

Фыр. Ахэм өзэр ядгэшжэжьыныр анахь мэхъянэ зи/э пшъэрыль.

Лъэпкъ гупчэм иублэпІэ мэз

Чынгэм ягъэтысын хэлэж эгээхээ Истанбыл Адыгэ хасэхэм ялтыклохэр мэзым икъызыз-лихын фэгъэхыгъэ зэфэсүм къыщыгущыагъэх. Тыркуем амалэу къаритыгъэхэр зэрагъэфедэхэрэй, адыгэхэм альяп-сэ зэрагъэптийэрэй, лъэпкыыр зиужьыжын гъогум мы хэгъэгум зэрэштиеуцагъэр къалыагъ. Чёркескоим зэгорэм адыгэхэр щефэхыгъагъэх, узым къылэпкыгъэхэп, ау шлэжкыр kloca-гъэп, лъыр kloдыгъэп. Адыгацэ зилэ чыыплем щагъэпсыре адыгэ гупчэм апарэ чыыгхэр лъэпкыыпсэм итамыгъэу къышытэмыгъэх.

БАШ НУСРЭТ — ЩЭРДЖЭС ХАСЭХЭМ Я ФЕДЕРАЦИЕ ИТХЯМАТ:

— Цыфыр төфэн ылъэкшыт, ау хэта зыгуагьэр ар къэмый-тэджкыжынэу? Зэгорэм Чер-кескоим тиадыгэхэр төхвагчум бэу щыриутыгьагьэх. Ау джы амалеу дгъотыгьэхэр дэгью тэгъэфедэх, къэралтыгью тывз-щылсэурэм къытфигъэк лотэрэ լэплигъур зэкэ тэгъэшьхаль. Тыфай ыцлэ къыгъэшьхылкъэ-жьэу мы Черкескоир адыгэ-хэм ягупчэ шылыкъэ тшынену. Ар къызэрддэхъуштми тицы-хэс тэбэ.

хъэ тель.

Зэкіемкі гектар имыкүү-
пэу Адыгэ мэзым ыубытыгъ,
чыг 400 хагъэтысхъагъ. Ахэм
ахэтых акацэр, чыыгаер, пцы-
икъыр, пцэир... Зэрэзэдашта-
гъэмкэ, адигэ күлтүрэм, къа-
шьом, орэдым, мэкъамэм яфе-
стивальхэр мы чыыпәм щы-
зехашхэзэ ашыщт. Ахэм
ахэлжжэштхэр Тыркуем щып-
сэурэ адигэхэм мымаклэу ялэх.
Мары Адыгэ мэзым икъызычу-
хын мэфәкі концертим лъигъэ-
клотагъ. Зым ыуж зыр итэу,
зыкъызыблахъузэ, къэшьокло-
орэдйо-мэкъэм купхэм зыкъа-
гъэльгъуагъ. Истанбыл Адыгэ
хасэхэм ахэм защагъасэ.
Аныбжь зэфэшьхъафы — ныб-
жыкыкіэхэри, нахыжь купхэри
Черкесской гупче гъэльгъуаплэм
къихъагъэх. Лъэпкъ күлтүрэм
идэхагъэ шъуашау агъэльгъуагъ.
Сыхатитгүм къыклоцл адигэ мэ-
къэмэ жъынчхэр агъэлгъэх,
адигэ джэгум зырагъеэтыгъ.

ТІЭШҮУ Светлан.

Адыгэ Республикаем изас-
дуженна журналист.

● УПСАУНЭУ УФАЕМЭ ●

Мылькубэ пэхухьацтми...

Цыфхэм япсауныгъэ къеухумэгъэнэр ифэшъуашэм тетэу зэхээгъэнэр къэралыгъом ипащхэм шийэрэль шъхьайэу зыфагъуцужыхэрэм ашын.

Урысые Правительствэм унашьо зэришигъэмкэ, Роспотребнадзорым джы фитыныгъэ илэ хүгъэ «генетически модифицированнэ организмэхэм гъомылапхъэхэмрэ» зыфaloхэрэм (ГМО-хэм) цыфым ипсауныгъэ зэрар рагымэ аупльэклунэу. Ареуштэу къычэкыимэ, ахэм афдэ гъомылапхъэхэм ыкчи организмэхэм къэралыгъо регистрие зэраклугъэмкэ ясвидетельствэхэм kуачэ ямыгъэжу а ведомствэм унашьо ышыщт.

«Урысие гъэзетэм» къызэрхитхырэмкэ, генетически щынэгъончагъэмкэ Общенациональнэ Ассоциацием изэфхысыжхэм къызэррагъэльхээрэмкэ, мы лъехъаным гъомылапхъэхэм ыкчи мэкью-мэ

Урысие Правительствэм унашьо зэришигъэмкэ, Роспотребнадзорым джы фитыныгъэ илэ хүгъэ «генетически модифицированнэ организмэхэм гъомылапхъэхэмрэ» зыфaloхэрэм (ГМО-хэм) цыфым ипсауныгъэ зэрар рагымэ аупльэклунэу.

федэнхэм ифитыныгъэ зиэхэр ары.

Мы лжыгъэхэм ыкчи ахэм ахашыкыгъэ гъомылапхъэхэм генетически модифицированнэ организмэхэр зыщигъэфедагъэхэм цыфым ипсауныгъэ зэрар рагымэ гъеунэфигъэнэр ыофыгъо дэгъоу, ишыгъагъэу экспертихэм альйтэ, аар гъэцэглагъэ хууным яцыхъэ тель дэдэу щитэп. «Тыкээзыуцухэрэ дунаим бэ узыщирхыллэрэц цыфым ипсауныгъэ, сидэу щитми, епхыгъэу, — elo генетически щынэгъончагъэмкэ Общенацио-

нальнэ Ассоциацием ипащэу Е. Шаройкинам. — Арышь, генетически модифицированнэ организмэхэм гъомылапхъэхэмрэ зэрар цыфым рагымэ зыгъэунэфын пльэкынтыр ушэтынхэм ауж нылэп. Зэрхъурэмкэ, упчэ къызэрхитхырэмкэ, джэуп къептижынным иамал закъор лъэнэхуабэмкэ научнэ ушэтынхэр шыгъэнхэр ары. Ау аужырэ ильэс 20-м

дунаим зэрэпсаоу аш фэдэ ушэтын щашын альэкыгъэп».

Урысие аш фэдэ ушэтынхэм щафежьэгъагъэх. Е. Шаройкинам къызэрхитхырэмкэ, ар зипэцэ Ассоциацием иэспертхэм ахэм афдэ ушэтынхэм япроект агъэхъазырыгь. «Ау а проектын игъэцкээн мылькубэ ишыгъагъэ, — elo Е. Шаройкинам. — Джи мылькум икъэгъотын тыльэхъу».

ШІЭНЫГЪЭЛЭЖХЭМ ЗЭРАГҮЭУНЭФЫГЪЭМКЭ...

Зэрхъурэмкэ, хэтэрикхэм, пхъешхъэ-мышхъэхэм ахэтых адэбзым хэхъоныр къызэтезыгъэуцон зыльэгъихэрэри.

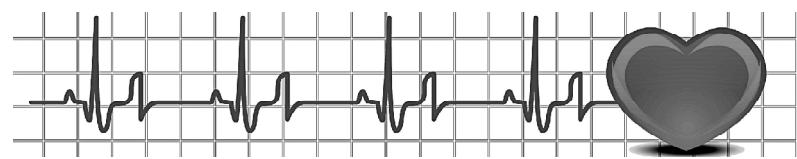
Чэц-зымафэм цыфым ишыгъэгъэ аш фэдэ веществвор ригъекуущт зы щыбжый плъижъ йашуу е мандариниту ышхымэ.

Америкэм ишлэнгъэлэжхэм ашыгъэ ушэтынхэм ауж зэфхысыжхэу къызэрхитхырэмкэ, тутын ешъохэрэм ятхъабыл нахь ухумагъэ хуущт щыбжый плъижъ йашуу, паприкир, апельсинир ыкчи мандаринир нахыбэрэ ашхызэ ашынмэ. Цыгъохэм ыкчи цыфым адэбзээ хахьорэм иклеточнэ модель атырашыгъэгъэ ушэтынхэм нафэ къашыгъ пигмент плъижъыр къэзэтире каротиноидхэм тхъабылым иадэбз хэхъоныр къызэрэзэтыралажэрэр. Хэтэрикхэм ыкчи пхъешхъэ-мышхъэхэм къахыгъэ а ингредиентыр чэц-зымафэм зэрамытыгъэ цыгъохэу, ау никотин зыхалхъэштгэжхэм ятхъабылхэм адэбзэу ялэм нахь лъэшэу зиушшомбгүштгээ каротиноидхэр зэрэтихэрэм анахь.

Шіэнгъэлэжхэм зэралтытэрэмкэ, чэц-зымафэм цыфым ишыгъэгъэ аш фэдэ веществвор ригъекуущт зы щыбжый плъижъ йашуу е мандариниту ышхымэ. Етлани ахэм къихъэшты хэтэрикхэмрэ пхъешхъэ-мышхъэхэмрэ нахь шуагъэ къызэрхитхырэр, гъомылапхъэхэм ахалхъэрэ краскэм нахь.

Пигмент плъижъыр адэбз клеткхэм ахэмыхъонымкэ ишуагъэ къызэрхитхырэр шіэнгъэлэжхэм агъэунэфигъ, ау а узым ахэм ущаухумэн альэкыщт-амыльэкыщтим игуугу къепшиныр жылоу альйтэ. Аш пае джыри зы ушэтын ашын фаеу къяло, ары зыуж итхэри.

Инсультыр, шъоуущыгъу узыр

Медицинэ журналэу «ВМС Medicins» зыфиорэм къызэрхитхырэмкэ, магниер бэу зыхэль гъомылапхъэхэм гуузыр («ишемическая болезнь сердца» зыфиорэр), инсультыр ыкчи шъоуущыгъу узыр цыфым къеузынхэм ишынагъо нахь макэ ашы.

Нэбгырэ миллионым ехуу зыхъагъэлэжьэгъэ ушэтын 40-у къэралыгъуу 9-мэ ашыктуагъэхэр куоу зэрагъэшлагь Китаем ишлэнгъэлэжхэм. Ахэм зэфхысыжхэу афхууэгъэмкэ, магниер зыхэль гъомылапхъэхэр бэу зыгъэфедэштгэжхэм агуу узэу къызэрхэгъэгъэр про-

Мы ушэтынхэм апэкэ шіэнгъэлэжхэм агъэунэфигъэгъэ йашуу из дэшхо мафэм пихымэ, гулынтифэ ыкчи адэбз узхэр къыуозынхэм ишынагъо нахь зэрэхъурэр.

центи 10-кэ нахь мак. Аш имызакью, ахэм афдэхэр инсульт хуунхэм ишынагъуу процент 12-кэ, шъоуущыгъу узыр ялэнхэм — процент 26-кэ нахь макэу шіэнгъэлэжхэм агъэунэфигъ.

Ушэтынхэм къызэрхитхырэр, нэмыхи гъомылапхъэхэм ахалхъэрэ краскэм нахь.

Хэутигъэ зэфшъхафхэр къызфигъэфедээз зыгъэхъазыгъэр ЖАКЭМЫКЬО Аминэт.

хъэхэм ягъусэу чэц-зымафэм магниер миллиграмм 100 зыгъэфедэрэр инсультыр проценти 7-у, диабетыр процент 19-у ашыухумагъэ мэхь.

Магниер бэу ахэль фышхъэ лэжыгъэхэм (коцым, хъамцыим, зэнтхъым, гъажьом), дэшхом, джэнч лъепкхэм, кааком, нэмыхи хэмэй.

Мы ушэтынхэм апэкэ шіэнгъэлэжхэм агъэунэфигъэгъэ йашуу из дэшхо мафэм пихымэ, гулынтифэ ыкчи адэбз узхэр къыуозынхэм ишынагъо нахь макэ зэрэхъурэр.

❖ Къэзэкъ күлтүрэм ия 26-рэ фестиваль

Шъолъырхэр шукулэ къытфэклох

Къэзэкъ күлтүрэм ия 26-рэ шъолъыр фестиваль. Мыекъопэ районым ишсүүпшэу Тульскэм щыкъуагь. Краснодар ыкИ Ставрополь крайхэм, Астрахань, Волгоград, Москва, Ростов, Сахалин хэкухэм, Къэртэгэгэд, Бэлжарым, Къэрэшэ-Щэрджэсум, Адыгейм якупхэр зэнэкъокъум хэлжьагъэх.

Күлтүрэм и Унэшху Тульскэм дэтым ылашхээ льэпкъ искуствэм ехылгээгээ къэгээльэйоныр къышызэуахыгь. Унэшху ишыкъигээ лемэ-псымехэр, къэлэццыкъу джэгуальхэр, шуухафтын пкыгъохэр цыфхэм ашыгъашэгэйонгъэх. Тэшү Нурбай ишыгъэхэм хаклэхэр къаклэупчэхэу тлэгэйгүйгээ. Пхээм хишигыгъээр сабыйхэм, унэгээ чөлхэлтийхээгээм ажьфедэнхэ альэкишт, Ынэр къягъебаишт.

— Сахалин хэку тыхыкыгь, — къалатэ ансамблэу «Воля» зыфиорэм ихудожественне пашэу Людмила Заленкэмэр орэдьиу Сергей Удовенкэмэр. — Адыгейм ичылпэ дахэхэр, къушхэе тлуаклэхэм къадэчыре псыххохэр тагъэлгэгүйгэх. Сахалин Адыгеймэр ячыопсхэр зыщизэфэдэхэри тинэпльэгэу къифагъэх. Тыквэзгыгъэблэгэхэм лэшэу тафэрэз. Фестивалым ѿтхууцэ къышыдэтхээ.

— Волгоград, Краснодар, Къэртэгэгэд-Бэлжарым, фэшхъафхэм къарыкыгъэхэр гүшүгэгэйу зэфхэгүйгэх, искуствэм еплыкъу фырягээр къизэфалотагь. Адыгэ Республиком иансамблэхэр фестивалым ѿтхууцэ нэнэкъокъух, ашдахлоу, улчэжьэгэу зэфхэхүх. Ансамблэу «Казачатэр» зэу-къаплэхэм ягупчэ.

публикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхаматэу Лымыщэкъо Рэмэзанэ, къэндзэлхэм якупэу «Дуслыким» ипащэу Алям Ильясовыр, нэмыхэри къэгүшүгъагъэх. Адыгэ Республиком и Премьер-министрэ ишшэрыльхэр зыгъэцкээр Наталья Широковар, республикэм и Парламент и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, Мыекъопэ районым иадминистрации ипащэу Алексей Петрусенкэм и Культурэмкэ министрэм ишадзэу Шъеуапцэкъо Аминэт, нэмыхэри хаклэхэр күлтүрэм и Унэшху къызырагъэблэгэхэм, мэфэкъ шыыпкъэм фэдэу зэхахьэр лягъэклотагь.

Щыгы-пластэр хаклэхэм къапаагъохыгь. Мыекъопэ районым икэлэццыкъу ансамблэ Любовь Мокровар ыкИ Полина Мокровар ипащэхэу зэкъошныгъэм ишэптиэн фэгъэхыгъэе орэдэу Кыргъ Юрэ ыусыгъэр агъэжынчыгь. Анахэу къыхэдгээшымэ тшонгъор тимылтэпкъэгэу къэлэццыкъухэм адыгабзэкъи орэдир къызэралуагъэр ары. «Шукуе-блага!» зыфиорэр гүшүйрэ зэбдээжын ишыкъигъагъэп, Игутеошхокэ хаклэ льаплэхэм апэгъокъигъэх.

Зэууклэгъухэр

Фестивалыр ишэклотагьэу къызэуахыгь, республикэм ихэбээз къулыкүшлэхэр къышыгүшүгъагъэх. Пресс-зэууклэм Мыекъопэ районым иадминистрации күлтүрэмкэ и Гъэорышлаанэ ипащэ ишшэрыльхэр зыгъэцкээр Елена Казанцевар, Шъеуапцэкъо Аминэт, Алям Ильясовыр, Лымыщэкъо Рэмэзанэ, Александр Даниловыр, фэшхъафхэри къышыгүшүгъагъэх.

Къэзэкъ күлтүрэм икъеухьумэн, изегъеушомбгүун фэгъэхыгъэ конференциер Николай Старковым зэришагь. А. Даниловыр, А. Лобода, Н. Щыкыр, Е. Загарулькар, Р. Лымыщэкъор, О. Нигоевыр, фэшхъафхэри хэушхъафыкъыгъэ ѿфигьо-

хэм къатегүшүгъагъэх. Къэзэкъхэмрэ адигэхэмрэ зэгъусэхэу хэгъэгум зэрэфээзэуагъэхэр, къэзэкъ күлтүрэм ифэмэ-бжымэхэр тинепэрэ щылакъе зэрэшагъэфедэхэрээр, шэжжым имэхьана зыкызызриэтырэр, фэшхъафхэри пүнүгъэм епхыгъэх. Клэлэеджаклохэу В. Заталокиным, Е. Сильверстовам яеплэхэхэр лэлүүхэм язэпхыныгъэ фэгъэхыгъагъэх. П. Мокровар зипэшэ кэлэлэеджаклохэм орэдхэр къауагъэх.

Зэфэхьысыжьым угэгъуазэ

Кэлэццыкъухэмрэ зыныбжь икъулагъэхэмрэ куп зэфэшхъафхэм ашызэнэкъохуагъэх. Адыгэ Республиком льэпкъ ѿфхэмкэ, йэкъыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адирялэ зэпхынгъэхэмкэ ыкИ къэбар жууѓэх имамалхэмкэ и Комитет ипащэу Шъхэлэхъю Аскэр, Мыекъопэ районым иадминистрации ипащэу Алексей Петрусенкэм, нэмыхэри хызэретауагъэх, фестивалым нэбгыра 300-м нахыбэ ѿшызэнэкъохуагъэх. Хаклэу къэкуагъэхэм тиреспубликэ нахышибоу ашынен пae ансамблэхэр, орэдьиохэр пчыхээзэхахъэхэм ахагъэлэхъагъэх. «Ошадэм» икъэшшуаклохэм, орэдьиохэу Цышэ Зарэ, Анна Кузахметовам, фэшхъафхэм күлтүрээр зышгэгъэшлэгъонхэр агъэгүшагъэх.

Жюриим ипащэу Наталья Уваровам изэфхыысыжьхэм къашыгъэшыгь фестивалым ишшуагъэхээ къэзэкъ күлтүрэм зыкызызриэтыжырэр, ныбжыкъэхэр искуствэм хэшагъэх зэрэхъуагъэх.

Шуухафтын шхъаалэу «Гранпри» зыфиорэр Мыекъуапэ икэлэццыкъу ансамблэу «Казачатэм» фагъэшшохагь. Мыекъуапэ икэлэццыкъу ансамблэу «Зернышкэм» апэрэ чылпээр къыдихыгь. Зыныбжь икъулагъэхэм якуп Сахалин хэкум къикыгьиу «Воля» зыфиорэм апэрэ чылпээр къышыгъигь. Купхэу «Кубаночкэр», «Казачье братствэр», фэшхъафхэри къыхагъэшыгъэх. Музыкальна лемэ-псымехэмкэ орэдьиохэр къезыгъэуагъэхэм ялэпэлэсэнгыгь уасэ фашыгъ. Григорий Михайловым (балалайкэр) теклонгыгъэр къыдихыгь.

Ильэс 26-рэ хуугъэу фестивалыр Тульскэм Ѣэкло. Адыгэ Республиком фестивалыр илэгүй. Республиком икъеरалыгъо гъэпсыкъе ишэптиэн фестивалым изэхэшаклохэр хэлажэхээзэ, тимамыр псэукэе нахь дэгүу шыгъэнэм ялахышишу хашыхээ.

ЕМТЫЛЬН Нурбай.
Сурэтхэр фестивалым къышыгъетхыгъэх.

Зэхэзыщагъэр
ыкИ къыдэзыгъэкъырэр:
Адыгэ Республиком льэпкъ ѿфхэмкэ, йэкъыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адирялэ зэпхынгъэхэмкэ ыкИ къэбар жууѓэх имамалхэмкэ и Комитет Адресир: ур. Крестянскэр, 236

Редакциер
зыдэшыиэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъаалэм
игуадзэ:
52-49-44,
пшъэдэкъыж
зыхыре
секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушихытыгъэр:
Урсыле Федерацием хэутын ѿфхэмкэ, телерадиокъетынхэмкэ ыкИ зэллыгъэшкэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чылпээр гъэорышлапI, зираушыхытыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушихытырэр
ООО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкИ
пчагъэр
4023
Индексхэр
52161
52162
Зак. 897

Хэутынхытыгъэр:
узыкъиэтхэнэу ѿшыгъэх
уахьтэр Сыхыатыгъэр 18.00
Зыщаушихытыгъэр:
уахьтэр Сыхыатыгъэр 18.00

Редактор
шхъаалэм
игуадзэ
Мэшлэкъо С. А.

Пшъэдэкъыж
зыхыре секретарыр
Хъурмз
Х. Х.

